

9.12.2010

Dnro 4361/2/10

Ratkaisija: Oikeusasiamies Petri Jääskeläinen

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Terhi Arjola-Sarja

ESITYS HOVIOIKEUDEN RATKAISUN ANTOAJANKOHTAA KOSKEVAN OIKEUDENKÄY- MISKAAREN SÄÄNNÖKSEN KEHITTÄMISEKSI

Hovioikeuden tuomio ja lopullinen päätös on oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin mukaan annettava 30 päivän kuluessa pääkäsittelyn päättymispäivästä. Jos ratkaisua ei voida erityisesti syystä antaa sanotussa määräajassa, se on annettava niin pian kuin mahdollista. Päätösneuvottelu on kuitenkin pidettävä heti pääkäsittelyn päätyttyä tai viimeistään seuraavana arkipäivänä.

Apulaisoikeuskansleri on 22.10.2008 antamassaan päätöksessä (dnro 34/31/06) kiinnittänyt Itä-Suomen hovioikeuden huomiota mainitussa säännöksessä säädetyn määräajan noudattamiseen tuomiota annettaessa. Tuossa tapauksessa tuomio oli annettu noin kolme ja puoli kuukautta pääkäsittelyn jälkeen. Kyseessä olevaan asiakokonaisuuteen liittyi vaikeita tosiasia- ja oikeuskysymyksiä. Apulaisoikeuskansleri totesi lähemmin seuraavaa:

"Tuomion antamisen ajankohdasta on oikeudenkäymiskaaressa selkeästi edellä mainituin tavoin [oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentti] säädetty. Yleisellä tasolla voidaan todeta, että menettelyä, jossa päätösneuvottelut tosiasiallisesti jatkuisivat niin sanotun konseptikierron aikana jopa usean kuukauden ajan pääkäsittelyn päättymisen jälkeen ei voida pitää kyseisen oikeudenkäymiskaaren säännöksen mukaisena. Kantelijan tapauksessa tuomio on annettu 3 kk 17 päivää pääkäsittelyn toimittamisen jälkeen. Laissa lähtökohdaksi säädetty 30 päivän määräaika tuomion antamiselle on siten ylitetty huomattavasti."

Olen 19.12.2008 antamassani päätöksessä (dnro 3285/4/07) saattanut Helsingin hovioikeuden tietoon käsitykseni siitä, että lopullisen päätöksen antamista vasta neljä kuukautta laissa asetetun 30 päivän pääsäännön jälkeen ja siis noin viiden kuukauden kuluttua pääkäsittelystä ei voida pitää oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin mukaisena menettelynä. Katsoin, että tuomion antamisen viipymistä ei voi lähtökohtaisesti oikeuttaa tuomioistuimen sisäisiin työjärjestelyihin liittyvillä seikoilla. Tuossa asiassa kysymyksessä ollutta hovioikeuden käsittelemää asiaa ei näkemykseni mukaan voitu pitää erityisen laajana tai vaikeana.

Olen edelleen 31.12.2009 antamassani päätöksessä (dnro 1763/4/08) katsonut, että laissa lähtökohdaksi säädetty 30 päivän määräaika tuomion antamiselle oli ylitetty huomattavasti, kun hovioikeuden tuomio annettiin noin kolmen kuukauden ja kolmen viikon kuluttua pääkäsittelyn päättymisestä. Päätökselläni saatoin Itä-Suomen hovioikeuden tietoon käsitykseni siitä, ettei asiassa ollut tuotu esille seikkoja, jotka täyttäisivät lain edellytykset siitä, että ratkaisua "ei voida erityisesti syystä antaa" 30 päivän määräajassa ja että ratkaisu on annettava "niin pian kuin mahdollista". Menettely ei myöskään ollut omiaan toteuttamaan perustuslain 21 §:ssä turvattua oikeutta viivytyksettä tapahtuvaan oikeudenkäyntiin. Lähemmin totesin ratkaisussa muun muassa seuraavaa:.

"Hovioikeuden ratkaisun antamisen kestoon vaikuttavat muun muassa käsiteltävänä olevan asian laatu ja laajuus sekä velvollisuus perustella tuomio huolellisesti. Perusteluiden laatiminen vie luonnollisesti aikaa laajassa ja monimutkaisessa asiassa, jollaisena käsitykseni mukaan myös käsillä olevaa asiaa voidaan

pitää. Perusteluvollisuuden noudattaminen on yksi oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin keskeisiä tekoja, minkä lisäksi tuomioiden hyvä perusteleminen on tärkeää tuomio-istuinlaitoksen nauttiman yleisen arvostuksen kannalta. Toisaalta asian-osaisen oikeusturva ja yhtenä sen osana oleva oikeus oikeudenkäynnin viivytyksettömään järjestämiseen edellyttää, että asian kokonaiskäsittelyaika pysyy kohtuullisena. Oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin selkeä säännös tuomion antamisajankohdasta toteuttaa osaltaan asianosaisten oikeusturvaa.”

Kanteluasiassa dnro 1513/4/09 Helsingin hovioikeuden tuomio oli annettu noin neljän ja puolen kuukauden kuluttua pääkäsittelyn päättymispäivästä. Laissa lähtökohdaksi säädetty 30 päivän määräaika tuomion antamiselle oli siten ylitetty huomattavasti. Näkemykseni mukaan hovioikeuden käsittelemää asiaa voitiin pitää suhteellisen laajana ja vaikeanakin. Jutun laadun ohella tuomion antamisen viipymiseen oli vaikuttanut myös ennen kaikkea ratkaisukokoonpanoon kuuluneiden hovioikeuden jäsenten työtilanne eli sidonnaisuudet muihin samanaikaisesti heidän käsiteltävinään olleisiin laajoihin asioihin. Kanteluun 9.12.2010 antamassani päätöksessä katsoin, että hovioikeuden ratkaisukokoonpanon selvityksessä kuvattu sinänsä hankala, mutta käytännössä normaali työtilanne ei riitä täyttämään laissa säädettyä edellytystä siitä, että ratkaisua "ei voida erityisestä syystä antaa" 30 päivän määräajassa. Jutun laadun ja työtilanteen lisäksi myös jäsenten kesälomat olivat osaltaan vaikuttaneet tuomion antamisen ajankohtaan. Mainitussa päätöksessä katsoin kuitenkin, että asiassa ei ollut kokonaisuutenaan ilmennyt sellaisia erityisiä seikkoja, jotka olisivat selvästi täyttäneet oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momentin edellytykset ylittää siinä säädetty 30 päivän määräaika tai jotka varsinkaan olisivat osoittaneet, että noin neljä ja puoli kuukautta pääkäsittelyn jälkeen annettu ratkaisu olisi annettu laissa edellytetyin tavoin "niin pian kuin mahdollista".

Edellä mainitut ratkaisut osoittavat toisaalta, että hovioikeuksilla on vaikeuksia antaa tuomiot 30 päivän määräajassa. Myös hovioikeuksiin tekemilläni tarkastuksilla on ilmennyt, että määräajan säännönmukaista noudattamista on pidetty muissa kuin pienissä ja yksinkertaisissa asioissa käytännössä miltei mahdottomana ja sitä paitsi epätarkoituksenmukaisena. Kiirehtimisen tuomion antamisessa on katsottu voivan laskea tuomioiden tasoa ja siten jopa olla oikeusturvan kannalta ongelma.

Näistä syistä olen katsonut aiheelliseksi esittää oikeusministeriön harkittavaksi, olisiko oikeudenkäymiskaaren 24 luvun 17 §:n 2 momenttia syytä kehittää siten, että hovioikeuksien tosiasialliset toimintamahdollisuudet ja erilaiset oikeusturvanäkökohdat tulisivat nykyistä tasapainoisemmin huomioon otetuiksi.

Pyydän ministeriötä ilmoittamaan 1.4.2011 mennessä, mihin toimenpiteisiin esitykseni mahdollisesti antaa aiheita.